

PROJEKT PREVENČIE KRIMINALITY NA MIESTNEJ ÚROVNI

Ing. Anna Barčíková¹, Ing. Lucia Houšková²

ABSTRAKT

Článok poukazuje na význam prevencie kriminality na miestnej úrovni v Slovenskej republike. K tomu, že prevencia kriminality je veľmi aktuálnou témou svedčí aj výskumná činnosť, ktorej sa venuje naša katedra pri tvorbe preventívnych projektov vo vybraných mestách v Slovenskej republike.

Súčasťou preventívneho projektu je preventívny program, ktorý je rozpracovaním preventívneho projektu a obsahuje konkretizáciu úloh s vymedzením termínov, harmonogramu plnenia úloh, subjektov a objektov prevencie.

Kľúčové slova: projekt, prevencia kriminality, analýza.

ABSTRACT

This article highlights the importance of crime prevention at the local level in Slovakia. The fact that crime prevention is a very hot topic is also supported research activity which deals with our department to develop prevention projects in selected cities in the Slovak Republic. The project is a preventive program developed by the project and includes preventive tasks instantiation defining the terms, schedule tasks, subjects and objects of prevention.

Keys words: project, the prevention of crime, analysis.

¹ Anna Barčíková, Ing., Fakulta špeciálneho inžinierstva, Katedra bezpečnostného manažmentu, Žilinská univerzita v Žiline, ul. 1 mája 32, 010 26 Žilina, e-mail: Anna.Svikova@fsi.uniza.sk,

² Lucia Houšková, Ing., Fakulta špeciálneho inžinierstva, Katedra bezpečnostného manažmentu, Žilinská univerzita v Žiline, ul. 1 mája 32, 010 26 Žilina, e-mail: Lucia.Houskova@fsi.uniza.sk,

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Na základe SWOT analýzy, ktorá je obsiahnutá v stratégii prevencie kriminality v Slovenskej republike na roky 2007 – 2010, sa Žilinská univerzita Fakulta špeciálneho inžinierstva Katedra bezpečnostného manažmentu zaoberá výskumnou činnosťou prevencie kriminality počas celého semestra na základe tvorby projektov prevencie kriminality v jednotlivých obciach Slovenskej republiky. Tvorbe projektov predchádza dôkladná analýza a syntéza súčasného stavu kriminality prostredníctvom zistenia príčin vzniku a výskytu sa jednotlivých druhov kriminality.

Preventívny projekt prevencie kriminality je náčrtom zámeru preventívnych činností, ktoré sa týkajú najmä východísk a cieľov prevencie. Súčasťou preventívneho projektu je preventívny program, ktorý je rozpracovaním preventívneho projektu a obsahuje konkretizáciu úloh s vymedzením termínov, harmonogramu plnenia úloh, subjektov a objektov prevencie.

1 SÚČASŤ PREVENTÍVNEHO PROJEKTU „PROJEKT PREVENCIE KRIMINALITY VO VYBRANEJ OBCI“

Preventívny program predstavuje rozpracovanie preventívneho projektu. Preventívny projekt obsahuje konkretizáciu úloh s vymedzením subjektov a objektov prevencie, termínov a harmonogramu. Projekty tohto typu sú spracované a realizované na Žilinskej univerzite prostredníctvom štyroch krokov podľa ktorých študenti spracúvajú vlastný návrh projektu prevencie kriminality vo vybranej obci.

Medzi základné kroky patria:

1. Popis obce.
2. Sociálne – demografická analýza obce.
3. Kriminologická charakteristika obce.
4. Návrh projektu prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti.

Popis obce – v tomto kroku je nevyhnutnosťou rozanalyzovanie geografie obce jej zástavbu, osvetlenie, dopravnú sieť a popis priemyselnej časti ak sa v obci nachádza. Tieto informácie sú veľmi dôležité pri vytvorení obrazu o mieste, v ktorom by sa mal projekt realizovať.

Sociálne - demografická analýza obce – ide o aktuálne informácie o počte obyvateľov a ich štruktúre t.j. aký počet je mužov, žien prípadne deti a ich veková štruktúra. Veľmi dôležitým údajom je migrácia obyvateľstva a zistenie dôvodu migrácie. Súčasťou tohto bodu je i grafické znázornenie súčasného stavu demografickej analýzy. Pri spomínanej analýze sa veľký dôraz kladie na názor občanov a to napr. na migráciu, na školské zariadenie prípadne na celkovú situáciu v obci.

Kriminologická charakteristika obce – tento krok je podľa nášho názoru najdôležitejší, pretože ide o informácie ktoré sa týkajú:

- fenomenológie;
- etiológie;
- prevencie kriminality;
- postavenia obetí a páchatel'ov;
- prognózy.

1. Kriminálna fenomenológia sa zaoberá skúmaním foriem výskytu trestnej činnosti, jej množstvom, kvalitou, tendenciou, dynamikou a úrovnou. [2]

Stav kriminality vyjadruje početnosť, kvantitatívnu charakteristiku trestných činov osôb, ktoré spáchali v absolútnych číslach. Na stav kriminality však majú značný vplyv demografické procesy, Za prínosnejšie sa preto javia údaje o jej úrovni – intenzite kriminality. Úroveň kriminality je vyjadrená koeficientom (indexom) kriminality, ktorý zohľadňuje počet obyvateľstva, a tak vernejšie vyjadruje skutočný stav.

$$\text{Index} = \frac{\text{Počet páchatel'ov alebo TČ}}{\text{Počet trestne zodpovedných obyvateľov}} \times 10\,000 \text{ alebo } 100\,000 \quad [1]$$

Štruktúra kriminality určuje podiel druhov trestnej činnosti na celkový počet trestných činov spáchaných na určitom území v konkrétnom čase.

Dynamika kriminality charakterizuje trestnú činnosť v pohybe, zmene, v určitom konkrétnom časovom území. Dynamika kriminality umožňuje poznať celok vývoja kriminality v čase. V rámci úvah o dynamike kriminality sa niekedy vyčleňujú pojmy ako trend alebo tendencia kriminality ako výsledný poznatok analýzy dynamiky kriminality.

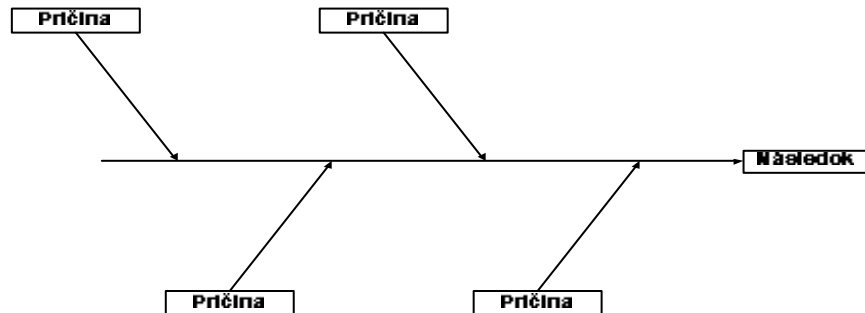
Pri kriminálnej fenomenológii v rámci projektu sú využívané grafy a tabuľky pre lepšiu vizuálnu predstavivosť. Pri fenomenológii – stave, dynamike, tendencii a štruktúre je taktiež využívaná kriminálna štatistika, ktorá je najdôležitejším prostriedkom analýzy kriminality pretože:

- údaje kriminálnej štatistiky vyplývajú z údajov policajných orgánov a orgánov vyšetrovania, prokuratúry, štatistiky súdov a výkonu trestu – je nevyhnutná osobná konzultácia prípadne konzultácia prostredníctvom mailu či telefonického rozhovoru;
- kriminálna štatistika poskytuje informácie o zjavnej kriminalite;
- pri spracovaní projektu uvažujeme aj s latentnou kriminalitou - zisťovanie latentnej kriminality sa uskutočňuje anketovými otázkami. [4]

2. Etiológia trestnej činnosti je náuka zaoberajúca sa pôvodom a príčinami kriminality. Ak chceme objasniť podmienky a príčiny kriminality, musíme najprv trestnú činnosť dôkladne poznať a až po náležitom poznaní kriminality, ju môžeme podrobne analyzovať. Výskumy zamerané na zisťovanie príčin trestnej činnosti sa z časti pohybujú v smere

skúmania konkrétnej trestnej činnosti, z časti v smere skúmania trestnej činnosti všeobecne. [2]

Pri spracovaní projektu, študentmi sú využívané metódy akými sú napr. Ishikawov diagram či Pareto vú analýzu, ktorej súčasťou je Lorentzo va krivka.

Obrázok 1 Ishikawov diagram

3. Prevencia kriminality sa v súčasnosti chápe, ako proces tvorby sústavy a realizácie aktivít a opatrení, ktoré majú za cieľ znížiť rozsah a závažnosť kriminality. V projekte plní nezastupiteľne miesto pri zisťovaní súčasnej prevencie kriminality vo vybranom mieste. Súčasťou zisťovania študentom, je analýza subjektov vykonávajúcich prevenciu kriminality. Spravidla ide o vymenovanie a o stručnú charakteristiku výkonných subjektov preventívnych aktivít. Taktiež o stručnú charakteristiku subjektov sponzorujúcich preventívne aktivity. Pri prevencii kriminality sú dôležité objekty záujmu a druh prevencie, ktorá sa v súčasnosti vykonáva.

4. Postavenie obetí a páchateľov je veľmi dôležitým krokom pri výbere druhu prevencie na ktorú by mal byť projekt zameraný. Naš právny poriadok nepozná právnu kategóriu - obeť trestného činu. Naše trestné právo síce pozná pojem poškodený, ale ten sa len z časti prekrýva s pojmom obeť trestného činu, ktorý sa používa v medzinárodných dokumentoch.

Obeť – viktima (kľúčové slovo viktimológie) môžeme chápať v troch významových rovinách:

- najširšom ponímaní tohto pojmu je obeť - človek alebo skupina ľudí, ktorí utrpeli akúkoľvek ujmu spôsobenú TČ, ale aj napr. vojnou, živelnými pohromami, diskrimináciou;
- užšom poňatí je obeť – fyzickou osobou a právnickou osobou, ktorá bola TČ spôsobená škoda na majetku, tele, cti alebo iných právach;
- najužšie poňatie je obeť - človek, ktorý utrpel trestným činom akúkoľvek ujmu na živote, zdraví, majetku, cti a pod. [4]

Páchateľ trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Vzťah medzi obeťou a páchateľom je relevantný tiež pri odhaľovaní a vyšetrovaní trestných činov. U rôznych druhov trestnej činnosti zohrávajú vzťahy medzi obeťou a páchateľom rôznu rolu. Úlohou

študentov je dôkladná analýza možných páchatel'ov a obetí vo vybranej obci a určiť ich vzájomný vzťah.

5. V kriminologickom prognózovaní z pohľadu histórie je možné rozlíšiť 2 hlavné prístupy. Je možné ich označiť ako „európsky“ a „anglo-americký“ prístup. Anglo-americký sa vo forenzej psychológii označuje ako štatistický prístup. Európsky prístup je označovaný ako klinický či ideografický. V klinickej prognóze získava znalec dáta pozorovaním a exploračiou (rozhovorom) s páchatel'om, ktoré dopĺňa rôznymi psychodiagnostickými testami a analýzou dát zo spisu. [4] Holrc rozdeľuje prognostické metódy na:

- metódy založené na historickej alebo logickej analógii;
- metódy založené na jednoduchej alebo zložitej extrapolácii;
- metódy expertné;
- metódy heuristické;
- metódy štatistické. [3]

Pri prognóze je odborne najnáročnejšia etapa vypracúvania a overovania prognózy pri ktorej sa využívajú metódy ako sú napr. Delfská metóda, Brainstorming a iné.

Návrh projektu prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, ktorému predchádza podrobná analýza spomínaných krokov. Na základe vopred rozanalyzovaných a zoskupených informácií študent navrhne vlastný projekt prevencie kriminality vo vybranej obci s možným reálnym uplatnením, ktorého obsahom sú kroky:

- Stanovenie cieľov – ktorý hovorí o tom, čo sa má navrhovaným projektom dosiahnuť, prípadne aké sú čiastkové ciele projektu. Študent stanoví základný cieľ a jeho časový horizont a taktiež čiastkové ciele a ich časové horizonty.
- Stanovenie cieľových skupín – v tomto bode študent presne špecifikuje predmet ochrany t.j. objekt ochrany.
- Určenie subjektov prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti – hovorí o tom kto bude prevenciu kriminality vykonávať, či bude spolupráca s inými subjektmi, aká bude spolupráca, kto bude gestorom projektu a pod. Študent určí koordinačný orgán, jeho zloženia a spôsoby zabezpečovania činnosti jednotlivých subjektov. Taktiež vymenuje a stručne charakterizuje jednotlivé činnosti a spoluprácu určených subjektoch.
- Prostriedky a metódy prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti – hovorí o použitých prostriedkoch a možných metódach prevencie kriminality, ktoré sa budú v rámci projektu používať. Študent vo svojom projekte navrhne požadované prostriedky a metódy, ktoré by sa mohli využívať.
- Spracovanie časového harmonogramu – tento krok je veľmi dôležitý z dôvodu naplánovania jednotlivých činností a doby trvania projektu z dôvodu personálneho vyťaženia jednotlivých subjektov či finančného a materiálneho zabezpečenia.
- Materiálne, finančné a personálne zabezpečenie – ide o zhodnotenie možností kto a ako bude v danom mieste financovať navrhovaný projekt, aké sú požiadavky na

personálne zabezpečenie, aké bude potrebné materiálne zabezpečenie a pod. Študent na základe analýzy, ktorú vykonal v predchádzajúcich krokoch navrhne potrebné materiálne, finančné a personálne zabezpečenie. Taktiež určí subjekty na ich možné financovanie.

- Spôsob hodnotenia výsledkov – neposlednom rade je potrebné navrhnúť akým spôsobom by mali byť z hodnotené výsledky navrhnutého projektu. Ide o návrh akým spôsobom bude zabezpečované priebežné hodnotenie procesu prípravy a realizácie programu. Určiť termíny, spôsoby a zodpovedné osoby za hodnotenie výsledkov.

ZÁVER

Ochranu obyvateľov v našej krajiny je možné zabezpečiť preventívnymi či represívnymi prostriedkami. My sme sa rozhodli na základe swot analýzy, ktorá je súčasťou stratégie prevencie kriminality predchádzať kriminalite a tak zabezpečovať ochranu obyvateľstva prostredníctvom preventívnej činnosti.

Projekty, ktoré spracúvajú študenti môžu napomôcť k predchádzaniu kriminality. Toto naše tvrdenie vychádza z presvedčenia, že človek ktorý sa s problematikou dlhodobo nezaobrá prináša nový pohľad na jeho riešenie, čo možno vidieť aj u týchto projektoch.

LITERATÚRA

[1] GAŠPIERIK, L. *Kriminológia (Vybrané prednášky z kriminológie pre študentov bezpečnostného manažmentu)*. Žilina: ŠEVT, 2003. 114 s. ISBN 80-8070-189-X.

[2] GAŠPIERIK, L. *Prevencia kriminality*. Žilina: ŠEVT, 2005. 109 s. ISBN 80-88707-68-4.

[3] HOLCR, K a kol. *Prognóza a kontrola vývoja kriminality v Slovenskej republike*. Bratislava: IURA EDITION, 2008. 219 s. ISBN 978-80-8078240-5.

[4] *Správa o plnení*. [online]. [cit.2009-02-16]. Dostupne na internete: < www.gender.gov.sk/index.php?d=667 >.

Článok recenzoval:
prof. Ing. Josef Reitšpís, PhD.